

1

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Zo te Custe, Magister!
Reperete bihorene ale criticului Mircea Popa

Prof. Dr. Maria VAIDA

Profesorul Mircea Popa aduce, prin intermediul acestei cărți, un omagiu spiritual dedicat lui Teodor Neș,

autorul excepționalei cărți intitulată *Oameni din Bihor*, lecturată încă din adolescența criticului și descoperită în biblioteca părintelui său Alexandru, modest preot de țară din Lazuri de Beiuș, școlit la faimoasa ctitorie a lui Samuil Vulcan din Beiuș, apoi la Facultatea de Teologie din Oradea. În acest moment, Profesorul Mircea Popa este una dintre cele mai importante personalități culturale ale Bihorului, ale cărui rădăcini nu au fost niciodată uitate, indiferent pe unde l-a purtat viața. De câteva decenii Profesorul univ. dr. Mircea Popa ne-a obișnuit cu apariția unui număr impresionant de volume de critică și istorie literară, de restituiri ale unor scriitori trecuți în uitare din diferite motive, de ediții îngrijite ale operei unor scriitori trecuți în lumea umbrelor, asupra căror opere s-a așezat colbul bibliotecilor. Sub lupa cercetătoare a severului critic, sunt readuse la viață personalități, opere valoroase, reînviind epoci demult apuse... Meritul este cu atât mai mare, dată fiind situația în care unii clasici au fost

scoși chiar și din manualele de literatură din liceu, pe diferite motive ale puternicilor zilei. Profesorul Mircea Popa ne reamintește că mereu literatura și istoria noastră au fost pe același drum, mână în mână, dar și cu literatura universală, în același pas prin teme, specii și motive literare. Asemeni unui fluviu care își adună în albia sa apele din râuri și pâraie, Profesorul ne arată că esențele tari se păstrează în recipiente mici. Nimic nu rămâne în uitare, nimic în umbră, cercetarea minuțioasă a Profesorului dovedește valoarea reală a literaturii române, așezarea ei în lumină și în panoplia universalității din perspectivă diacronică. Nimeni altul în literatura noastră nu a avut o astfel de amplă viziune panoramică asupra literaturii române vechi, precum Profesorul Mircea Popa, poate doar odinioară marele George Călinescu, acela care știa inclusiv arborele genealogic al multor scriitori, lăsând la o parte pe cei din Ardeal, din motive istorice binecunoscute.

Aici intervine Profesorul Mircea Popa, cel care completează vidul istoriei literare cu personalitățile din Ardeal, iar volumul *Reperete bihorene*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2020 este o astfel de lucrare de anvergură, unde sunt readuse în lumină 40 de personalități literare din raza fertilă a celor trei Crișuri; zona originilor redutabilului critic. Fraza amplă conturează idei profunde, transmite mesaje atât de pertinente, încât Profesorul Mircea Popa se arată a fi, în momentul actual, cea mai luminată minte a Bihorului, printre cele mai strălucite din țară. Fiecare scriitor este apreciat la justa lui valoare, fiind evidențiate cele mai importante trăsături ale scrisului acestora, o quintesență a esențelor scrisului lor. Se poate observa că Profesorul are o

viziune panoramică asupra fenomenului istorico-literar, găsim filonul de esență ivit din opera fiecărui scriitor, indiferent de epoca în care a trăit. Criticul șlefuieste lucrările clasice ale înaintașilor, ori și cele mai nou apărute ale contemporanilor, despre care vorbește obiectiv și uneori tăios și dur; însă întotdeauna cu dreptate. Dacă Profesorul a spus cuiva că scrie bine, înseamnă că scriitorul acela a intrat pe ușa din față a literaturii române, căci domnia sa nu spune cuvinte fără acoperire. Iar conexiunea ideilor sale este dintre cele mai strălucite, amplasarea în timp și spațiu a acestor scriitori se așază, parcă, întru eternitate; așezarea, bine gândită, este asemeni unui arbore genealogic, cu încrengături largi și coroană rotată, bine plasată diacronic în contextul istorico-literar. Majoritatea scriitorilor prezentați în volumul acesta masiv sunt persoane pe care criticul îi cunoaște, cu unii este chiar prieten, pe alții îi știe pe cale livrescă, dar i-a cercetat în amănunt.

2

Aplecarea și dăruirea Profesorului spre cărțile vechi aduce în lumină opere uitate, scriitori pierduți în colțuri colbuite de biblioteci, domnia sa împinge granițele literaturii române din Ardeal cu cel puțin 200 de ani mai înainte. Oricum, literatura română din Ardeal a fost lăsată în uitare secole de-a rândul, iar Profesorul Mircea Popa ridică, de multe decenii, vălul de uitare așezat peste creația literară a acestei părți de țară. Merituoasă și temeinică lucrare, acest volum masiv de critică literară despre scriitorii din Bihor, necesar și foarte bine alcătuit. Va trebui să editeze al doilea volum, deoarece lipsesc niște nume ilustre, mai vechi sau mai noi, deși sunt amintite în volum atunci când autorul vorbește despre revista Familia a lui Iosif Vulcan, locul cu aripă unde au colaborat și cei care nu au fost cuprinși în acest volum. Dintre aceștia amintim câțiva pe care Profesorul i-a prezentat în diverse împrejurări, cum ar fi: Dimitrie Meciuc-șpanul domnesc al Beiușului, literatura populară a zonei Beiușului, Lucreția Suciu, Maria Suciu-Bosco, Isaia Bosco, Miron Pompiliu, Teodor Rif, Constantin Pavel, Ion Davideanu, Teodor Neș, Viorel Faur, Miron Blaga, Teodor Ardelean, Nicolae Brânda, Rodica Marian, sau Viorel Horj, Teodor Neș, cel căruia criticul îi dedică acest volum ș. a. Selecția este opțiunea autorului, desigur, indiferent ce ne-am fi dorit noi. Cu toate acestea, lista bihorenilor lui Mircea Popa este foarte vastă: Samuil Vulcan, Iosif Vulcan, Alexandru Munteanu, M.G. Samarineanu, Mircea Malița, Gabriel Țepelea, Ovidiu Drimba, Marius Sala, Eugeniu Speranția, Atanasie Popa, Mircea Zăciu, Ioan Bradu, Iosif Pervain, Stelian Vasilescu, Mircea Curticeanu, Aurel Curtui, Engel Karoly, Florian Laurențiu, Constantin Mălinaș, Ioan Țepelea, Vasile Muscă, D. R. Popescu, Gheorghe Grigurcu, Gheorghe Pituț, Ana Blandiana, Ion Simuț, Ioan Derșidan, Valentin Chifor, Pascu Balaci, Doina Cetea, Maria Vaida, Maria Cuceu, Mircea Ștefan, Dana Sala, Maria Flavia Ciocotișan, Florian Dudaș, Teodor Pavel, Liviu Borcea, Cătălin Șușu. Selectând doar câteva observații ale criticului, observăm cât de cuprinzătoare sunt, ele conturând esența scrierilor unuia sau altuia dintre scriitorii prezentați în volumul acesta.

Astfel, despre Samuil Vulcan, criticul apreciază: *A fost, după Darabant, cel mai luminat conducător al acestei eparhii, contribuind prin deciziile luate de el la progresul general al culturii românești* (p.11). Iosif Vulcan este apreciat prin munca valoroasă de la Familia: *Mai multe generații de scriitori au trecut prin școala Familiei: Miron Pompiliu, Lucreția Suciu, Șt. O. Iosif, George Coșbuc, Anton Naum, Zaharia Bârsan, Emil Isac, etc* (p 40). Alexandru Munteanu reprezintă: *acest nume cu puternice rezonanțe rurale, fiind parcă a-și înnobila rădăcinile sale țărănești și a le perpetua în posteritate* (p.49). M. G. Samarineanu, precizează criticul: *Face parte din pleiada de intelectuali născuți la S de Dunăre, care au resimțit la un moment dat nevoia de a se integra marelui flux cultural latin al țării de la N de fluviu, în condițiile în care formarea marilor state naționale din zona de S-E european naște puternice răbufniri naționaliste la greci, sârbi, bulgari sau albanezi* (p.58). Mircea Malița: *Deși s-ar putea afirma că a făcut parte dintre nomenclaturii epocii comuniste, el a păstrat în tot acest răstimp o anumită distanță față de cercurile puterii politice, fiind mai degrabă un demnitar de tip tehnocrat, care și-a îndeplinit atribuțiile cu demnitate și rigoare* (p.72). Ovidiu Drimba, bun prieten al criticului, este: *figura de cărturar proeminent, o figură distinsă de benedictin al scrisului* (p. 87). Prieten cu Lucian Blaga, care i-a fost naș de cununie, *Ovidiu Drimba a reprezentat pentru mine și generația mea, un reper fundamental de învățat erudit, demn de imitat de către toți cei care doresc să devină buni cunoscători de literatură universală* (p. 94). Marius Sala, unchi al mamei mele, *bihorean din familie de preoți, ca și Profesorul Mircea Popa, este astfel: Lingvistul care s-a numărat printre specialiștii cei mai redevabili ai domeniului pe care îl reprezintă cu aleasă strălucire, un nume de certă valoare și notorietate pe plan național și internațional* (p.101). Despre fostul meu coleg de la Samuil Vulcan din Beiuș, Profesorul spune: *Pe cât de activ e Pașcu Balaci în zona poeziei (aproape nu e an să nu dea la iveală un volum de poezii), pe atât de activ*

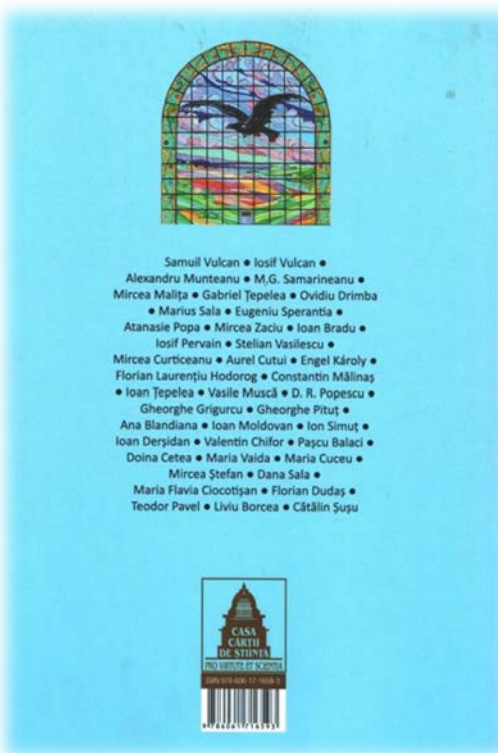
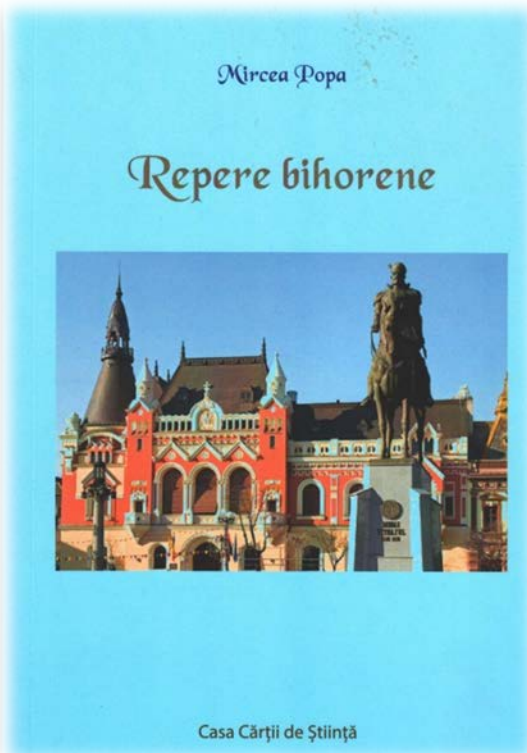

este el și în dramaturgie. Cu o ușurință demnă de invidiat, el se pliază pe marile subiecte de actualitate, aniversate sau comemorate, oferind un ingenios calendar dramaturgic al unor personaje și evenimente istorice (p.361).

3

Despre scrierile critice ale subsemnatei, Profesorul menționează: *În esență avem aici de-a face cu un volum restitativ cvasi-complet al poeziei Yvonnei Rossignon, devreme ce ni se oferă totodată și colaborările sale în limba noastră la revistele exilului, respectiv Caete de dor de la Paris și Revista scriitorilor români de la Munchen. E un gest editorial care onorează cu asupra de măsură activitatea de critic și isoric literar a Mariei Vaida, cunoscută publicului și pentru faptul de a ne fi oferit cu ceva timp în urmă un eseu monografic despre Lucreția Suciș și o foarte bună monografie: Gheorghe Pituș sau Ochiul și noaptea, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009(p. 387). Frumoase cuvinte și alese aprecieri găsim referitoare la poeta Doina Cetea: Dominată de luminoase imperative estetice și de vagi crispări sufletești, poemele Doinei Cetea lasă în urmă un abur de nostalgie și vivacitate, în care cuvântul se trezește din somnolență și vibrează viu în spațiul solar al luminii (p.376). Portretele astfel conturate, devin adevărate efigii în panoplia scriitorilor bihoreni, turnate parcă în bronz, spre a dăinui întru eternitate. Singurul regret este marcat de lipsa vocalei i, în locuri dintre cele mai neașteptate, cum ar fi pagina 93(culturi), p. 167 (primul cuvânt), 291(vei simț), p. 295(rânduri a(le) luptei), p. 377(elegile, lumini), p. 361(Andre). Editorul Marius Mureșan nu ar fi făcut astfel de erori, dar e o defecțiune tehnică a aparatelor pe care a tehnoredactat; faptul fiind evident și a trecut neobservat; din păcate!*

Admirația și recunoștința noastră, a tuturor bihorenilor care ne-am aplecat asupra condeiului, întru slava limbii române, asemeni izvoarelor care ropotesc prin Munții Apuseni. Plecăciune și aleasă prețuire, iubite domnule Profesor, pentru acest volum despre bihoreni. Zo te Custe, Magister!

Redacția se alătură
frumoaselor
aprecieri și urări de
bine,

sănătate și putere de
creație pe care le
îndreptăm ca

Onor spre distinsul
Profesor.